

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження. Юність – етап розвитку людини, на якому відбувається становлення особистості, її світогляду та принципів. Більшу частину свого часу юнак присвячує навчанню в школі або університеті. Тому вплив колективу, в якому юнаки навчаються є досить вагомим фактором становлення сучасної молоді, умови в яких відбувається взаємодія студентів впливають на успішність та формування сприятливої навчальної спрямованості.

Дослідження вчених (І.В.Дубровіної, А.А. Реана, В.І. Сапункової та ін..) засвідчують важливість сприятливого психологічного клімату для становлення професійної та соціальної активності, працездатності особистості. Вчені зазначають, що в одних умовах група функціонує оптимально, а її члени отримують можливість максимально повно реалізувати свій потенціал, в інших – почувають себе некомфортно, намагаються покинути групу, проводять в ній менше часу, їх особистісний ріст уповільнюється. Психологічний клімат в колективі є одним з найважливіших чинників для формування здорової та розвиненої особистості, також цей показник впливає на виховання, гармонійний розвиток особистості, бажання вчитись та на успіхи у навчанні.

Мета нашої роботи: дослідити психологічний клімат у студентському колективі та виявити його вплив на формування особистості молоді та ставлення до навчання.

Поставлена мета передбачає виконання наступних завдань:

- вивчити психологічну літературу з проблеми сутності психологічного клімату;
- визначити чинники, які впливають на формування психологічного клімату;
- експериментально дослідити особливості психологічного клімату в групах юнаків;

Психологічним кліматом називають емоційно - психологічний настрій, який складається в колективі в процесі трудової діяльності і проявляється в тих взаєминах, які встановлюються між людьми на основі об'єктивних умов і суб'єктивних взаємозв'язків між ними. Головне в психологічному кліматі – це домінуючі настрої, емоційне забарвлення відносин, які проявляються у психологічній атмосфері колективу. Настрій є наслідком розвитку певних психічних станів у трудовій діяльності, які залежать від умов праці, специфіки діяльності, особливостей міжособистісних стосунків людей. Якість емоційної

атмосфери (товариськість, взаємодопомога, простота стосунків, позитивні емоції) - запорука високих результатів роботи колективу [2].

Психологічний клімат колективу - показник, що динамічно змінюється. Його головна особливість - вплив на характер сприйняття і мислення, на процес прийняття рішень. Сприятливий психологічний клімат колективу не тільки підвищує ефективність навчання, але й істотно знижує рівень конфліктності учнів, сприяє створенню доброзичливої обстановки взаємодопомоги. Це позитивно позначається на розкритті творчого потенціалу особистості в процесі навчальної діяльності [1].

Наявність негативного психологічного клімату веде до взаємного непорозуміння, до того, що діти не можуть змістовно спілкуватися і продуктивно діяти, не почувають себе прийнятими на рівних, не мають друзів, хороших приятелів в своєму класі. Як наслідок – конфліктна ситуація в класі, в яку можуть бути втягнуті всі учні [5].

Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці визначається як поріг дорослого життя. Вона характеризується тим, що основними завданнями є вибір професії, життєвого шляху, соціальне та особистісне самовизначення [3]. Для реалізації цих завдань необхідна сформована психологічна готовність до дорослого життя, тобто повинні бути розвинені особистісні якості, властивості, здібності, потреби, які б дозволили юнакові реалізувати себе у праці, громадському житті, сім'ї. Критеріями такої готовності є наступні:

- розвинені потреби в спілкуванні й комунікативні здібності;
- адекватно сформовані і розвинені потреби та мотиви;
- розвинена самосвідомість, рефлексія;
- достатньо сформований і розвинений досвід;
- сформований характер;
- розвинений інтелект та мислення;
- розвинене уміння ефективно використовувати свої психофізіологічні особливості у праці та соціальній взаємодії [4].

За умови, що критерії психологічної готовності до дорослого життя дотримані, здійснене ефективне і адекватне виховання, то з'являється центральне новоутворення юнацтва - самовизначення (професійне і особистісне). У західній психології його називають ідентичністю - усвідомлена індивідом соціальна тотожність, що дозволяє особистості усвідомити своє місце в суспільстві, зайняти внутрішню позицію дорослої людини, зрозуміти себе і свої можливості [3].

Для молоді великого значення набувають відносини з однолітками, тому що в них явно простежується прагнення до самостійності, самовираження, партнерських відносин. Ці прагнення, свої актуальні інтереси й потреби юнак може задовольнити повною мірою лише у спілкуванні з однолітками, у процесі міжособистісних відносин із ними [5].

Оптимальний рівень міжособистісних відносин у юнацькому колективі може бути за умови сприятливого психологічного клімату у колективі, який передусім залежить також від стилю педагогічного керівництва та стилю педагогічного спілкування [5].

У дослідженні психологічного клімату у колективі брали участь 15 студентів (13 дівчат і 2 хлопців) віком 19-21, які навчаються у 308 підгрупі ННІ іноземної філології. Четверо мають високий рівень навчальних досягнень, 7 – достатній рівень навчальних досягнень, 4 – середній рівень.

Для досягнення мети роботи ми провели такі методики: методика дослідження психологічного клімату, q-сортування Стафансона, «Що найважливіше».

Спочатку студентам була запропонована методика на визначення психологічного клімату в їхньому колективі . Дослідивши психологічний клімат у групі юнаків ми виявили, що показник якості психологічного клімату у групі є досить високим. Згідно з підрахунками середній показник рівня психологічного клімату дорівнює 16.6, що підтверджує результат нашого дослідження. Це дуже високий показник, який говорить про те, що люди в групі знайшли правильний підхід один до одного та змогли правильно зорганізуватися. Високий показник психологічного клімату говорить про те, що юнакам комфортно у групі, спостерігаються взаємоповага та взаємодопомога у спільній діяльності, а всі ці фактори прямо впливають на працездатність колективу та мотивацію до навчання.

Методика «Що найважливіше ?» дала нам можливість визначити, що для групи є найважливішим у процесі навчання.

З вказаних в анкеті 35 якостей студентам необхідно було обрати лише 5, які, на їхню думку, є необхідними і найбільш важливими для виконання спільної навчальної діяльності.

Риси, які були обрані найчастіше відносяться до таких сфер: ставлення до навчання, знання, навчально-організаційні вміння, ставлення до товаришів (рис. 1).

Рис.1. Прояв сфер важливих для навчання

Це говорить про те, що у процесі навчання найважливішим є здобуття знань завдяки правильному плануванню діяльності колективу, старанності кожного члена та при сприятливому психологічному кліматі.

За результатами методики «Що найважливіше» ми виявили, що в групі спостерігається середній рівень згуртованості. Риси, які були найчастіше обрані юнаками відносяться до таких сфер як: ставлення до навчання, навчально-організаційні вміння, ставлення до товаришів. Звідси, ми можемо сказати, що у процесі навчання для даного колективу найважливішим правильне планування роботи, старанність при виконанні, високий рівень навчальних досягнень серед виконавців (компетентність у вирішенні поставлених задач) а також стосунки у колективі. Обравши останнє юнаки самі того не підозрюючи підтвердили важливість психологічного клімату для колективу.

Подальше дослідження було спрямоване на визначення основні тенденції поведінки людини в групі: тенденція до незалежності, до товариськості і до змагальності.

Вивчення прояву стратегії залежності, виявило, що 60% групи проявляють залежність, що свідчить про внутрішнє і зовнішнє прагнення індивіда до прийняття групових стандартів і цінностей. Для таких особистостей характерні: підпорядкованість лідерам в групі, нерішучість у спілкуванні, покірність чужій волі, покірливість при виконанні наказів, що може характеризуватися як слабохарактерна особистість. А 27% - незалежність, це говорить нам про внутрішнє і зовнішнє прагнення особистості не прийматиме групові стандарти як соціальні, так і морально-етичні. Особистість з бійцівськими якостями, непокірна волі лідера, незалежна у своїх вчинках, впевнена у тому, що поводить правильно. У поведінці проявляється самостійність,

рішучість, наполегливість у відстоюванні своїх поглядів. А ще 6% проявляють амбівалентність, що говорить про внутрішній конфлікт особистості, вона не може визначитись чи є вона залежною (рис. 2).

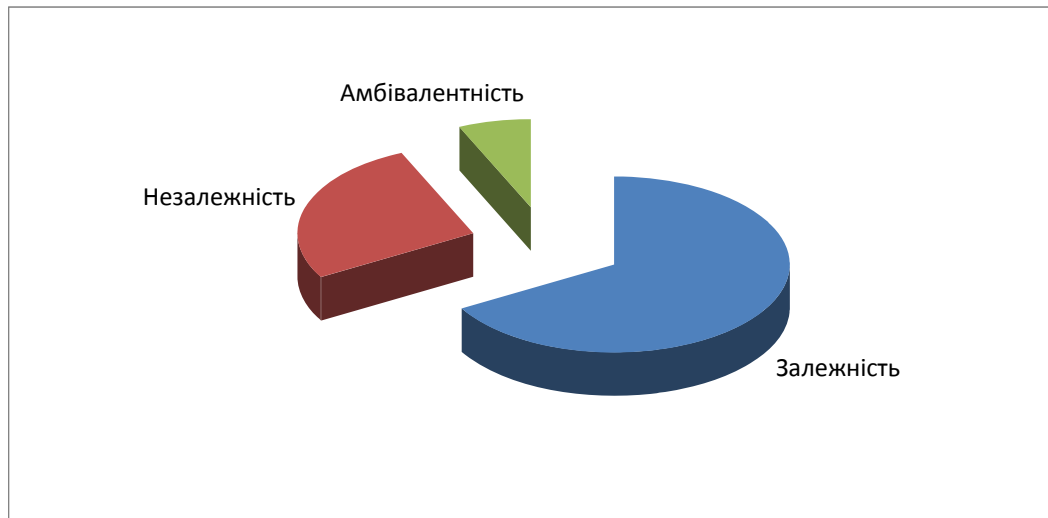

Рис.2. Прояв стратегій незалежності

Подальше дослідження було спрямоване на встановлення товариських стосунків в групі. Результати показали, що 87% групи – товариські. Високий рівень товарищескості свідчить про прагнення особистості утворювати емоційні зв'язки як у своїй групі, так і за її межами. 13 % проявили амбівалентність з приводу товарищескості. Це говорить про внутрішній конфлікт особистості між прагненням утворювати емоційні зв'язки як всередині групи так і за її межами, і часом байдужості до справ групи, млявості в спілкування та байдужості до проблем колективу.

Дослідження тенденцій до змагальності показало, що 27 % членів колективу готові прийняти боротьбу. Цей показник говорить нам про активне прагнення особистості брати участь у груповому житті, прагнення до досягнення більш високого статусу в групі. Такі студенти прагнуть до боротьби, проявляють наполегливість у досягненні своєї мети, у відстоюванні своїх поглядів, вимогливість до оточуючих і непохитність волі, принциповість в оцінках, працездатність і цілеспрямованість. Але найбільша кількість (60 %) студентів виявили нахил до уникнення боротьби. Це означає, що особистість прагне піти від взаємодії, намагається зберегти «нейтралітет» у групових суперечках і конфліктах, схильність до компромісних рішень. Проявляється залежність, нерішучість і підпорядкованість чужій волі, безініціативність. Найменша кількість (13%) студентів – амбівалентні, в залежності від ситуації, можуть використовувати різні стратегії поведінки (рис 3).

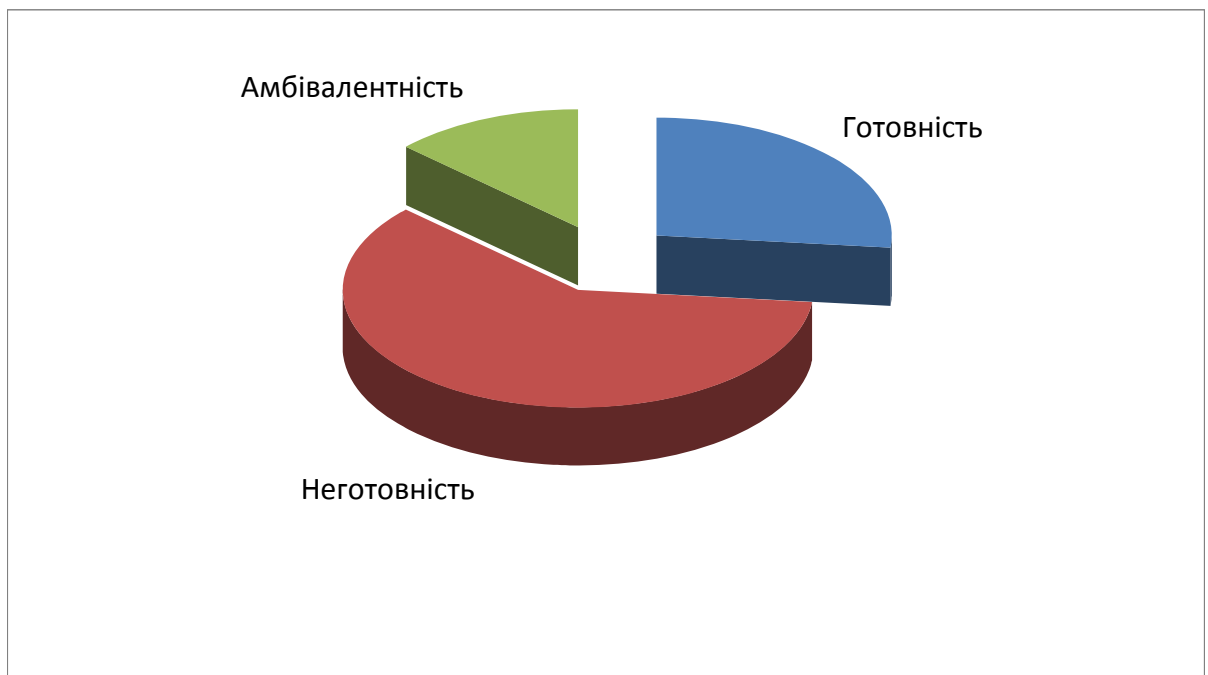

Рис.3. Прояв стратегій змагальності

Ми можемо спостерігати чіткий поділ на тих, хто управляє і тих, хто підкорюється. На нашу думку це є сприятливим явищем для психологічного клімату, адже це зменшує кількість конфліктів і злагожденість у співпраці.

Висновки. Проведені нами дослідження підтвердили, що на психологічний клімат колективу впливають такі показники як рівень екстраверсії нейротизму, а також мотивація до навчання. При чому ми довели, що чим вищі ці показники, тим сприятливішим є психологічний клімат в колективі. Також можна сказати, що для того, щоб співпраця в колективі була на високому рівні, повинен бути чіткий розподіл обов'язків, мають бути ті хто керують колективом і ті, хто сумлінно виконують свої обов'язки, при цьому найкращим способом керування є демократичний, коли враховується думка усіх членів колективу.

Для підтримки сприятливого психологічного клімату в навчальній групі педагогу-психологу необхідно мати уявлення про прийоми та способи, що впливають на нього: залучення старшокласників у колективну діяльність, заохочення активності, ініціативи, креативності учнів; організація спільних заходів, участь школярів у загальношкільних традиційних справах; створення ситуацій колективного співпереживання значущих подій, прагнення до емоційного включенню в життя класу члена колективу.

Список використаних джерел

1. Психологический климат: условия и формирующие факторы. – [Електронний ресурс]–Режим доступу: <http://textb.net/104/42.html>
2. Психологічний клімат колективу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/edit>

3. Психологія юнацького віку і дорослих людей. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [mplsp.edukit.mk.ua/.../Психологія юнацького_віку](http://mplsp.edukit.mk.ua/.../Психологія_юнацького_віку)

4. Сапункова В. І. Побудова міжособистісних відносин в юнацькому віці. – [Електронний ресурс] / В. І. Сапункова – Режим доступу: <http://bukvar.su/psihologija/85891-Postroenie-mezhlichnostnyh-otnosheniy-v-yunosheskom-vozhraste.html>

Сприятливий психологічний клімат в колективі як запорука розвитку гармонічної особистості.–[Електронний ресурс]–Режим доступу:<http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-4F17BB5089A13/list-A863690726>